

Το έγκλημα του μετεμφυλιακού (παρα)κράτους

Η χούντα των συνταγματαρχών 1967-74

Του Βαγγέλη Λιγάση

Για την ερμηνεία της 7ετούς δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974), υπάρχει στην Αριστερά (τουλάχιστον αυτή που δεν εμφορείται από συνωμοσιολογικές αντιλήψεις), μια ευρέως διαδεδομένη εκδοχή: Η πολιτική κρίση που ξεκίνησε με αφορμή την διαφωνία Βασιλιά – Παπανδρέου για τον έλεγχο του Στρατού, η είσοδος των μαζών στην πολιτική σκηνή με τα «Ιουλιανά» (70 ημέρες διαδηλώσεων και *de facto* πολιτικής απεργίας), η παράτασή της καθώς οι κυβερνήσεις των «αποστατών» (της Ε.Κ.) διαδέχονταν η μία την άλλη, έκαναν αναγκαίο το στρατιωτικό πραξικόπημα, ως μέσο ανάσχεσης της περαιτέρω ριζοσπαστικοποίησης των εργαζόμενων μαζών και της εξασφάλισης της ασύδοτης κερδοσκοπίας του μεγάλου κεφαλαίου σε βάρος της εργασίας χωρίς «ενοχλητικές» διαδικασίες όπως εκλογές, συνδικάτα κ.λπ.

Αυτή τη θεώρηση συνεπικουρεί η αποκάλυψη της προετοιμασίας του βασιλικού στρατιωτικού πραξικοπήματος των «στρατηγών» -τους οποίους όμως πρόλαβαν οι συνταγματάρχες- και οι «άριστες» σχέσεις των Ελλήνων μεγαλοκαπιταλιστών (κύρια του εφοπλισμού) με τους χουνταίους.

Τα «δώρα» στους εφοπλιστές και στο κεφάλαιο συνολικά

Πραγματικά, δεκαπέντε μόλις μέρες μετά το πραξικόπημα, η κυβέρνηση ήρθε σε επαφή με τους εφοπλιστές και μετά από έντεκα μήνες ο Γ. Παπαδόπουλος επισκέφθηκε την Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών (ΕΕΕ) και δήλωσε πως η ελληνική κυβέρνηση είναι διατεθειμένη να της προσφέρει κάθε υλική βοήθεια. Τον Μάρτιο

του 1972 σε δείπνο της ΕΕΕ προς τιμήν της κυβέρνησης, ο Σ. Ανδρεάδης ανακοίνωσε στον Γ. Παπαδόπουλο πως η ΕΕΕ τον ανακήρυξε επίτιμο πρόεδρο. Την ίδια πε-ρί-ο-δο, η χω-ρη-τι-κό-τη-τα του ελ-λη-νι-κού στό-λου υπερ-δι-πλα-σιά-στη-κε (ως σημαία ευκαιρίας), ενώ οι φόροι των εφο-πλι-στών μειώ-θη-καν σχε-δόν τέσ-σε-ρις φορές (από 3,6 εκατομμύρια δολάρια το 1968 σε 980.000 δολάρια το 1971). Ένα δι-υ-λι-στή-ριο χα-ρί-στη-κε στον Λάτση (με δωρεά δημόσιας γης στην Πετρόλα) κι από ένα δόθηκε στον Βαρ-δι-νο-γιάν-νη και στον Ανδρεάδη.

Η συνολική οικονομική πολιτική της χούντας μπορεί να συμπυκνωθεί στο 3πτυχο: **α)** ασυδοσία/μείωση φορολογίας για το μεγάλο και μεσαίο κεφάλαιο – διεύρυνση της φορολογικής βάσης (αύξηση των φόρων ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 2 μονάδες) και των έμμεσων φόρων (λόγος έμμεσων προς άμεσους φόρους το 1972 1,67), **β)** διπλασιασμός των δαπανών για δημόσια έργα (για τους μεγαλοεργολάβους), **γ)** «χρήμα από το ελικόπτερο» για κάθε λογής επενδύσεις και «επενδύσεις με γνωριμίες», είτε με άμεσες κρατικές πιστώσεις (ΕΤΒΑ) είτε με άντληση πίστωσης των «επενδυτών» από το εξωτερικό με εγγυήσεις του Δημοσίου.

Αξίζει πραγματικά στην ελληνική χούντα ο έπαινος της πρωτιάς στην εφαρμογή του νεοφιλελευθερισμού αλλά Φρίντμαν και όχι στην χούντα του Πινοσέτ στην Χιλή το 1973 και στα Reaganomics των '80s.

Η με-τα-νά-στευ-ση γνώ-ρι-σε νέα ρεκόρ. («Στηρίζοντας» το ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών. Σύμφωνα με στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, τα εμβάσματα αυξήθηκαν από 239 εκ. δολάρια το 1968 σε 673 εκ. δολάρια το 1974). Ενώ την προδικτατορική 5ετία 1961-1966 ο πραγματικός μισθός αυξήθηκε κατά 7,07%, την 7ετία 1967-1974 αυξήθηκε κατά 5,25%. Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ τα κέρδη των επιχειρήσεων την περίοδο 1967-1971 αυξήθηκαν περίπου 250%, ενώ τα ημερομίσθια κατά 40%...

Ο μύθος του «οικονομικού θαύματος»

Παρ' όλα αυτά, η σχετική θέση του ελληνικού καπιταλισμού κατά

την διάρκεια της 7ετίας υποβαθμίστηκε.

Το 1964 ο ρυθμός μεγέθυνσης του ελληνικού ΑΕΠ ήταν 9,4%, το 1965 και το 1966 παρά την κυβερνητική αστάθεια η μεγέθυνση άγγιξε κατά μέσο όρο το 8,65%. Γενικά, η Ελλάδα ήταν πρωταθλητής ανάπτυξης αλλά και αύξησης παραγωγικότητας της εργασίας, με μέση ετήσια μεταβολή κατά 8,4% την δεκαετία του '60 ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Το πέρας της 7ετίας βρήκε τον ελληνικό καπιταλισμό να έχει μεγεθύνει το (εγχώριο) προϊόν του με μέσο ετήσιο ρυθμό 6% (με παράταση του «φουσκώματος» την 3ετία '69-'71 αλλά με πλήρη καθίζηση στη συνέχεια ως το 1974).

Παρά τον διπλασιασμό των κρατικών δαπανών για «επενδύσεις», τίποτε που να προωθεί ουσιαστικά τις αναπτυξιακές υποδομές δεν έμεινε. **Ο νεποτισμός και η αсуδοσία των συνταγματαρχών και του περίγυρού τους** μετέτρεψαν τον περισσότερο από αυτόν τον συσσωρευμένο ιδρώτα των εργαζόμενων σε λούσα και εξοχικά. Στον Αμε-ρι-κα-νό McDonald πλη-ρώ-θη-καν 39 εκατ. δο-λά-ρια για να... μη φτιά-ξει την Εγνα-τία 060 και 406 εκατ. δραχ-μές φα-γώ-θη-καν για να... μη χτι-στεί ο πε-ρι-βό-η-τος να-ός-τά-μα στα Τουρ-κο-βού-νια. Ο Πα-πα-δό-που-λος εκτό-ξευ-σε το δη-λω-μέ-νο ει-σό-δη-μά του στα 4.310.000 δρχ. (μι-σθός ερ-γά-τη 4.000 δρχ.), χρέ-ω-νε το δη-μό-σιο με 600.000 τον μήνα για το φω-τι-σμό και την ασφά-λεια των βιλών του και διό-ρι-ζε τα αδέρ-φια του υπουρ-γούς και γε-νι-κούς γραμ-μα-τείς υπουρ-γεί-ων! Ο «αντι-πρό-ε-δρος» Μα-κα-ρέ-ζος έκανε τον κου-νιά-δο του υπουρ-γό Γε-ωρ-γί-ας, ο γα-μπρός του Πατ-τα-κού ανα-λάμ-βα-νε έργα του Δη-μο-σί-ου ένα-ντι εκα-τομ-μυ-ρί-ων και ο υπουρ-γός Ναυ-τι-λί-ας Ι. Χο-λέ-βας έγινε ξαφ-νι-κά... εφο-πλι-στής με 40 πλοία.

Παρά τις **γενναίες μειώσεις στις κοινωνικές δαπάνες** του κρατικού προϋπολογισμού (υγεία-παιδεία), δηλαδή τις δαπάνες αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, και τη μείωση των στρατιωτικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ (που κατέστησε ανίσχυρο τον ελληνικό καπιταλισμό να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του, όπως καταδείχθηκε το '74), **αυτές συνολικά**

3πλασιάστηκαν σε ονομαστικές τιμές με εκρηκτική αύξηση των δαπανών για «ασφάλεια» (θα το ονομάζαμε δημοσιονομική επίπτωση του αστυνομικού κράτους).

Αυτός ο πλεονασμός δαπάνης, μαζί με το «χρήμα από το ελικόπτερο» που προείπαμε, σε μεγάλο βαθμό χρηματοδοτήθηκε με **θεαματική αύξηση του δημόσιου χρέους** και ακόμη περισσότερο του συνολικού χρέους και σε ένα μικρότερο βαθμό με απευθείας τύπωμα χρήματος (μετά την κατάρρευση του κανόνα του χρυσού και της συμφωνίας του Bretton Woods με πρωτοβουλία των ΗΠΑ).

Έχει διατυπωθεί -και σωστά- ότι **η χούντα δανείστηκε 3 φορές περισσότερα χρήματα απ' ό,τι όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις από την ίδρυση του ελληνικού κράτους.**

Η χούντα μετέτρεψε τον ελληνικό καπιταλισμό σε έναν υπερχρεωμένο καπιταλισμό, από τους ουραγούς στον ΟΟΣΑ σε παραγωγικότητα ανά μονάδα εργασίας με πολλαπλάσιο του μέσου όρου πληθωρισμό (2,2% 61-71, 37,8% το '74) και τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών (για καταναλωτικά αγαθά) (από μικρό πλεόνασμα που υπήρχε έως το '66).

Κύρια επιλογή της αστικής τάξης;

Η ανικανότητα της χούντας των συνταγματαρχών, πέρα από πρόσκαιρα οφέλη μερίδας της αστικής τάξης, να εξυπηρετήσει τα μεσομακροπρόθεσμα συμφέροντά της αστικής τάξης συνολικά, αποτελεί ασφαλές τεκμήριο ότι δεν ήταν κύρια επιλογή των αστών; Προφανώς όχι.

Ωστόσο, σε αυτό το συμπέρασμα συντείνουν:

α) Η αποτυχία της χούντας να βρει αστικό πολιτικό προσωπικό να υπηρετήσει την ελεγχόμενη «μεταπολίτευση» του '72-'73 (όταν η αποτυχία της γινόταν εμφανής) πέραν του «ξεχασμένου» Μαρκεζίνη και των αξιοθρήνητων και πρόθυμων να συναινέσουν στον «εκδημοκρατισμό» της στελεχών της ηγεσίας του ΚΚΕ (εσ.),

β) οι δυνατότητες που έδινε το μεταπολεμικό οικονομικό «μπουμ»

στους Έλληνες καπιταλιστές να προβούν σε παροχές είτε στο δημοκρατικό επίπεδο (σε σχέση με το μετεμφυλιακό κράτος) είτε οικονομικές (ως μέρος της αύξησης της παραγωγικότητας), και πολύ περισσότερο,

Υ) η ανυπαρξία άμεσης ή έμμεσης απειλής για την αστική κυριαρχία (τα «Ιουλιανά» και η κινηματική άνοδος ήταν πλέον παρελθόν ήδη από τα μέσα του 1966.

Βεβαίως, η χούντα υπηρέτησε τον αστισμό και αυτός «βολεύτηκε» μαζί της, αλλά σίγουρα δεν ήταν κεντρική και αδιαμφισβήτητη επιλογή του.

Η χούντα του 1967-1974 υπήρξε ένα από τα καθυστερημένα ιστορικά απότοκα του πραγματικού τρόμου που ένιωσε η αστική τάξη την περίοδο με κέντρο τον Δεκέμβρη του 1944.

Έχοντας οικοδομήσει ένα τρίπολο εξουσίας με τον Στρατό, τον Βασιλιά και ένα «ανάπηρο» Κοινοβούλιο, η αστική τάξη για πολύ καιρό δεν θέλησε και τελικά δεν κατάφερε να μετασχηματίσει το σύστημα διακυβέρνησης και εξουσίας σε πιο συγκεντρωτική – σύγχρονη μορφή.

Η ελληνική αστική τάξη δημιούργησε και γαλούχησε τους παλιούς ταγματαλήτες – Χίτες, τους ΜΑΥδες, τον «Ιερό Λόχο», μετέπειτα τους Γιοσμάδες και Γκοτζαμάνηδες, την οργάνωση «Καρφίτσα», ανέχτηκε τον «ΙΔΕΑ» και τα οπερετικά πραξικοπήματά του, επινόησε τον «ΑΣΠΙΔΑ» κ.λπ.

Όταν ήρθε η ώρα, πρώτα με τον Κ. Καραμανλή που αναρωτήθηκε σε σχέση με τον Βασιλιά «ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο» και μετά με τον Γ. Παπανδρέου που προσπάθησε να ελέγξει τον Στρατό, να πει σε όλους αυτούς «ευχαριστούμε για τις υπηρεσίες σας, δεν σας χρειαζόμαστε πλέον», ήταν αργά και δεν τόλμησε καν να το ψελλίσει.

Οι μηχανισμοί έχουν το δικό τους ένστικτο αυτοσυντήρησης, έχουν δική τους δυναμική και καμιά φορά κάνουν τα δικά τους «ανιστορικά» καπρίτσια...

Βέβαια, ένα τέτοιο «καπρίτσιο», γέμισε δυστυχία και σκοτάδι τα γήπεδα του Παναθηναϊκού, της ΑΕΚ και το «Καραϊσκάκη», τα στρατοδικεία και τα κολαστήρια της «Μπουμπουλίνας».

Γι' αυτά τα χαμένα «καλύτερά μας χρόνια» (τηλεοπτική σειρά της ΕΡΤ για την περίοδο) που, πέρα από τον «γύψο» και τα βασανιστήρια, δηλητηριάστηκαν με θρησκοληψία, βλαχομπαρόκ αισθητική και... μυξοκαθαρεύουσα, δεν θα κακίσουμε βέβαια την αστική τάξη (που έκανε τη «δουλειά» της), αλλά την «επίσημη» αριστερά (τουλάχιστον). Αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.